

“Тасдиқ мекунам”

Ректори Донишгоҳи давлатии Данғара,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор
Хайрзода Ш.Қ.

соли 2025

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Гулзода Рамазон Боймаҳмад дар мавзуи «Шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосири муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01. – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот

Мубоҷати муҳтавои диссертатсия ба ихтисос ё соҳаи илми эълоншуда: Мазмуни таҳқиқоти диссертатсионии Гулзода Рамазон Боймаҳмад дар мавзуи «Шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосири муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» ба шиносномаи ихтисоси илмӣ 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот, аз ҷумла банди 3 – Антропологияи педагогӣ (системаҳои педагогӣ /шароит/ рушди шахсият дар раванди таълим, тарбия, омӯзиш), банди 4 – «Назарияҳо ва концепсияҳои таълим» (намудҳо ва моделҳои таълим, ҳудуди татбиқи онҳо; технологияҳои таълим; концепсияҳои рушди таъминоти таълимӣ-методии раванди таълим ва воситаҳои таълим; хусусияти таълим дар сатҳҳои гуногуни таълим) ва банди 5 – «Назария ва концепсияи тарбия» (шарти иҷтимоӣ фарҳангии тарбия; қонуниятҳо, принципҳои тарбияи кӯдак дар марҳилаҳои гуногуни ба воя расидани ӯ; асосҳои арзишии бунёди раванди тарбия, системаҳои педагогии тарбия; робитаи тарбияи шахс ва рушди коллектив (ҷомеа)) мувофиқ мебошад.

Саҳми илмӣ довталаб дар ҳалли масъалаи илмӣ ё коркарди проблемаи илмӣ бо арзёбии аҳамияти он: Диссертатсияи пешниҳодгардида ба мавзуи хеле муҳим ва замонавӣ бахшида шуда, равишҳои таҳлили педагогӣ ва муҳитҳои муосири таълимиро дар маркази таваҷҷуҳ қарор медиҳад. Ин мавзӯ барои беҳтар намудани сифати таҳсилот ва баланд бардоштани нуфузи омӯзгорон аҳамияти калон дорад. Довталаб дар кори худ ба таҳқиқи шароитҳои педагогӣ машғул шуда, аз ҳамгироии илмӣ амалӣ истифода мебарад. Саҳми илмӣ довталаб дар ҳалли масъалаи илмӣ ва коркарди проблемаи таълимии мазкур дар чунин ҷанбаҳо зоҳир мегардад:

1. Ташаккули назарияи илмӣ ва методологии нав. Довталаб оид ба ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосир равишҳои нави методологӣ таҳия карда, инчунин ба таҳияи моделҳои нави ташаккули нуфузи омӯзгор таваҷҷӯҳ зоҳир намудааст. Истифодаи технологияҳои нави информатсионӣ, таҳлили маълумоти эмпирикӣ ва анҷом додани таҷрибаҳои амалӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ имкон медиҳанд, ки дар асоси онҳо тасвирҳои нави педагогӣ таҳия карда шаванд. Ин равишҳо метавонанд ба ташаккули назарияҳои навтағйирёбанда дар соҳаи педагогикаи умумӣ мусоидат намоянд.

2. Баҳодиҳии шароитҳои муосир ва тағйирёбанда. Муҳити муосири таҳсилот ба тағйирёбии глобалии технологӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дучор аст. Довталаб тавсияҳои конкретӣ дар бораи он ки, чӣ гуна омӯзгорон метавонанд дар ин шароитҳо нуфузи худро ташкил кунанд ва ба самаранокии таълим вобастагӣ дошта бошанд, пешниҳод мекунад. Ин ҷанба аз он ҷиҳат аҳамият дорад, ки дар шароити зудтағйирёбандаи муосир, нуфузи омӯзгор дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ таъсири махсус меросонад. Ба таври мустақилона, докталаб ин воҳиди таълимиро ба ҳамчун системаи динамикӣ таҳия мекунад, ки дар он шароитҳои педагогӣ ва сифатҳои шахсии омӯзгор ба ҳамдигар пайвастанд.

3. Таҳияи тавсияҳои амалӣ. Яке аз саҳмҳои асосии илмии докталаб, таҳияи тавсияҳои амалӣ ва стратегияҳои таҳияи барнома барои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад. Ин тавсияҳо дар бораи ташаккули нуфузи омӯзгор ва беҳтар намудани шароитҳои педагогӣ метавонанд ба самарائي амалӣ дар барномаҳои таҳсилоти умумӣ мусоидат намоянд. Тавсияҳои пешниҳодшуда метавонанд дар фаъолияти рӯзмарраи омӯзгорон ва маъмурияти муассисаҳои таълимӣ истифода шаванд.

4. Арзёбии натиҷаҳои таҳқиқот. Довталаб оид ба натиҷаҳои озмоиши худ, ки дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ анҷом дода шудааст, таҳлилҳоро анҷом додааст. Ин таҳлилҳо дар бораи осонтар намудани равандҳои ташаккули нуфуз, ахлоқ ва салоҳиятҳои омӯзгорон дар таҳияи низоми таълимӣ мусоидат мекунанд. Натиҷаҳои озмоиш, ки дар бораи таъсири омилҳои гуногун (технологӣ, фарҳангӣ, иҷтимоӣ) ба нуфузи омӯзгор таҳқиқ шудаанд, дастрасии илмӣ-амалиро барои коркарди масъалаҳои илмӣ пешниҳод мекунанд.

5. Инноватсионӣ ва тағйирёбандагии раванд. Саҳми илмии докталаб дар коркарди проблемаи ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосири таълим, инчунин дар инноватсионӣ ва тағйирёбанда

будани равишҳои нави таълимӣ зоҳир мегардад. Довталаб ба таҳияи моделҳои нави ташаккули нуфуз, ки ба тағйирёбии технологӣ ва иҷтимоӣ мувофиқат доранд, таваҷҷӯҳи махсус зоҳир намудааст. Ин кор ба фаҳмиши нави таълим ва ташаккули шахсияти омӯзгорон мусоидат мекунад.

6. Муносибати илмӣ ва амалӣ. Довталаб дар кори худ ба таҳияи муносибати байни илм ва амал, ки барои ҳалли проблемаҳои педагогӣ дар шароити муосир заруранд, таваҷҷӯҳ намудааст. Ин аз он ҷиҳат муҳим аст, ки ин муносибатҳо метавонанд дар барномаҳои таҳсилоти умумӣ барои ташаккули нуфузи омӯзгор истифода шаванд. Бинобар ин, кори довталаб на танҳо дар самти назариявӣ, балки дар амалияи таҳсилот низ аҳамияти калон дорад.

Довталаб, Гулзода Рамазон Боймаҳмад дар диссертатсияи худ ба мавзӯи «Шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосири муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» бо роҳи таҳияи равишҳои нави методологӣ, таҳияи тавсияҳои амалӣ ва таҳияи моделҳои нави ташаккули нуфуз, саҳми илмӣ муҳим гузоштааст. Кори довталаб на танҳо ба тақмили назарияҳои педагогӣ мусоидат мекунад, балки дар раванди таҳсилот низ аҳамияти амалӣ дорад. Ин проблемаи илмӣ дар шароити муосир барои таҳияи барномаҳои таълимӣ ва ташаккули нуфузи омӯзгор дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ мусоидат мекунад.

Илова бар ин, таҳлили илмӣ методологӣ барои дигар муҳаққиқон ва мутахассисон ҳамчун манбаи иттилоотӣ хидмат карда метавонанд. Таҳқиқоти мазкур барои рушди минбаъдаи илмӣ дар соҳаи педагогика ва инчунин барои тақмили системаҳои таълимӣ заминаи мустаҳкам мегузорад. Дар шароити муосири глобализатсия ва талаботи рӯзафзун ба сифати таълим, натиҷаҳои ин таҳқиқот на танҳо барои Ҷумҳурии Тоҷикистон, балки барои дигар кишварҳо низ манфиатбахш буда метавонад.

Муаллиф дар нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда чунин масъалаҳоро мавриди таҳқиқу омӯзиш қарор додааст: 1. Талаботҳои ҷамъиятӣ ҳамчун асоси нуфузи омӯзгор. Ин нукта амиқият ва муҳимияти нуфузи омӯзгорро таъкид менамояд, ки на танҳо як ҷанбаи шахсӣ, балки ҳамчун талаботи ҷамъиятӣ дар раванди касбии педагогӣ баррасӣ мешавад. Ҷанбаҳои иҷтимоӣ дар ташаккули нуфузи омӯзгор нақши калидӣ бозида, сифати муносибат ва фаъолияти касбӣ низом мегарданд; 2. Ягонагии диалектикий педагогӣ ва шахсияти омӯзгор. Таъкид ба диалектикий будани фаъолияти педагогӣ ва шахсияти омӯзгор аз он

шаҳодат медиҳад, ки нуфуз ҳамчун падидаи мураккаб на танҳо дар заминаи касбӣ, балки шахсӣ ва фарҳангӣ низ ташаккул меёбад. Ҷузъҳои арзишӣ ва тавсифотӣ инъикоси маҷмӯи касбӣ ва шахсиятӣ буда, ба рушди паҳлуҳои гуногуни нуфуз мусоидат мекунанд; 4. Робитаҳои сабабу натиҷа дар ташаккули нуфуз. Ҷанбаи сабабу натиҷа ба равиши ташаккули нуфуз равшанӣ меорад, ки чӣ тавр муносибатҳо, талабот ва нишондиҳандаҳои муҳити корӣ ба ташаккули нуфуз таъсир мерасонанд. Илова бар ин, ба назар гирифтани самтҳо, рағбатҳо ва талаботҳо дар ҳамкориҳои педагогӣ барои ташаккули нуфуз аҳамияти зиёд дорад; 5. Тамоюлҳо ва шароитҳои педагогӣ дар густариши нуфуз. Пешниҳод оид ба ташаккули тамоюлҳои гуманистӣ ва ҷараёни эҷодии худтатбиқкунӣ ба тақмили низоми касбӣ ва арзишнокии педагогӣ ишора мекунанд. Ҷорӣ кардани барномаҳо ва методҳои ба шахсият нигаронидашуда шароитҳои мусоидро барои густариши нуфуз фароҳам меоварад.

Натиҷаҳои мушаххаси илмӣ (бо нишон додани навлонӣ, аҳамияти илмӣ ва амалии онҳо), ки барои он ба довтолаб додани дараҷаи илмии дархостшаванда мумкин аст: Дар диссертатсияи Гулзода Рамазон Боймаҳмад масъалаи муҳими ташаккули нуфузи омӯзгор дар шароити муосир мавриди баррасӣ қарор гирифта, муаллиф тавонистааст як қатор натиҷаҳои мушаххаси илмиро ба даст орад. Мақсади таҳқиқот дар шакли мукаммал инъикоси аҳамияти тақвияти нуфузи омӯзгор дар фаъолияти касбӣ мебошад. Мақсад ба таҳкими ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии ташаккули нуфуз нигаронида шудааст, ки дар шароити тағйирёбии педагогӣ ва таъсири ҷомеа ба муассисаҳои таълимӣ бояд бештар равшан карда шавад. Вазифаҳои таҳқиқот ба тарзи рушдбанда имконоти васеъ барои пайгирии амалҳоро фароҳам меоранд. Дар ин замина, масоилҳои зеринро низ илова кардан мумкин аст:

- рушди методологияи нави ташаккули нуфузи омӯзгор, ки ба тағйироти муосири таълимӣ мутобиқ бошад;
- баён намудани таъсири равандҳои навини педагогӣ ба ташаккули нуфуз ва афзоиши самаранокии фаъолияти омӯзгорон;
- таъмин намудани омӯзгорон бо захираҳо ва имкониятҳои омӯзиши давомдор барои рушди касбӣ;
- таҳияи шаклҳои нави ҳамкорӣ ва ҳамгирии омӯзгорон дар заминаи педагогӣ, ки ба нуфузи баланд мусоидат намояд.

Навлонии таҳқиқот дар он зухур меёбад, ки муаллиф мафҳуми «шароитҳои педагогӣ»-ро дар робита ба ташаккули нуфузи омӯзгор мушаххас намуда, моҳияти онро дар муҳити муосири муассисаҳои

таҳсилоти миёнаи умумӣ тавзеҳ додааст. Ҳамчунин, муаллиф модел ва технологияи ташаккули нуфузи омӯзгорро дар асоси омилҳои мухталифи педагогӣ таҳия намудааст, ки ин барои баланд бардоштани сифати фаъолияти омӯзгорӣ мусоидат мекунад. Навгонии илмӣ таҳқиқот, ки дар муқаррароти пешниҳодшуда ифода ёфтааст, ба таври мушаххас аз ҷиҳатҳои зерин арзёбӣ мешавад:

- заминаҳои назариявӣ ва методологӣ: Муайян ва асосноккунии маҷмӯи муқаррарот оид ба заминаҳои назариявӣ ва методологии ташаккули нуфузи омӯзгор як қадами муҳим дар таҳияи стратегияи самараноки баланд бардоштани нуфузи омӯзгорон мебошад;

- моҳият, мазмун ва муҳтаво: Ошкор кардани моҳият, мазмун, муҳтаво ва роҳу шароитҳои ташаккули нуфуз, имкон медиҳад, ки раванди мазкур ба таври мукамал дарк карда шавад ва барои идоракунии он замина фароҳам оварда шавад;

- шароитҳои муайяни педагогӣ: Омӯзиши масъалаи ташаккули нуфузи омӯзгор дар шароитҳои муайяни педагогӣ ва асосноккунии назариявӣ ва исботи самаранокии онҳо, ба татбиқи амалии тавсияҳо мусоидат мекунад;

- ҷузъҳо ва нишондиҳандаҳо: Аниқ кардани ҷузъҳо ва нишондиҳандаҳои сатҳи нуфузи омӯзгорон дар фаъолияти омӯзгорӣ барои баҳодиҳии дақиқи нуфузи омӯзгор ва муайян кардани самтҳои рушди он мусоидат мекунад.

- тавсияҳои методӣ: Коркард ва пешниҳоди тавсияҳои методӣ оид ба ташаккули самараноки нуфузи омӯзгор дар фаъолияти педагогӣ, заминаи амалиро барои баланд бардоштани нуфузи омӯзгорон дар муассисаҳои таълимӣ фароҳам меорад.

Дар маҷмӯъ, наvgонии илмӣ таҳқиқот ба ҳалли масъалаи муҳими педагогӣ равона шуда, дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар тайёр кардани омӯзгорон, такмили ихтисоси онҳо ва дар фаъолияти амалии муассисаҳои таълимӣ ба таври васеъ истифода шаванд.

Аҳамияти илмӣ тадқиқот дар он аст, ки он ба назарияи педагогика оид ба масъалаҳои нуфузи омӯзгорӣ саҳм гузошта, заминаи назариявӣ ташаккули нуфузи омӯзгорро дар шароити муосир ғанӣ мегардонад. Натиҷаҳои тадқиқот имкон медиҳанд, ки чараёни ташаккули нуфузи омӯзгор дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба таври самаранок ташкил карда шавад.

Аҳамияти амалии тадқиқот дар он зоҳир мешавад, ки натиҷаҳои онро дар амалияи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, инчунин дар раванди тайёр намудани омӯзгорони оянда истифода бурдан мумкин аст. Таҳияи муаллиф оид ба модел ва технологияи ташаккули нуфузи омӯзгор метавонад барои омӯзгорон, роҳбарони муассисаҳои таълимӣ ва кормандони соҳаи маориф ҳамчун дастурамал хизмат кунад. Ҳамчунин, бояд қайд кард, ки муаллиф дар рафти таҳқиқот аз усулҳои гуногуни илмӣ, аз қабيلي таҳлили адабиёти илмӣ, мушоҳида, пурсишнома ва таҷрибаи педагогӣ истифода бурдааст, ки ин ба эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада мусоидат кардааст. Муҳокимаи натиҷаҳои таҳқиқот дар конфронсҳои илмӣ ва наشري мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои бонуфузи кишвар аз он шаҳодат медиҳад, ки қори илмӣ Гулзода Рамазон Боймаҳмад дар байни мутахассисони соҳаи маориф ва педагогика таваҷҷӯҳи зиёд пайдо кардааст.

Аз ҷониби муҳаққиқ ба таври муфассал қорҳои илмӣ олимони соҳаи педагогика, адабиёт, психология, фалсафа ва олимони соҳаҳои дигар омӯхта шудааст, ки дар онҳо асосҳои назариявӣ ва педагогӣ-психологии ташаккули нуфузи омӯзгор дар шароити муосир мавриди таҳқиқ баррасӣ қарор гирифтааст.

Муаллиф дар боби якум, ки «Асосҳои назариявии ташаккули нуфузи омӯзгор ҳамчун падидаи психологӣ ва педагогӣ» номгузорӣ намудааст, дар бораи асарҳои мутафаккирон ҳамчун сарчашмаи афкори педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор таҳлилҳо овардааст. Таҳлилҳои овардашуда аз ҷиҳати илмӣ асоснок буда, иқтибосҳои мисолҳои овардашуда ба мавзӯ мувофиқ мебошанд.

Дар зербоби аввали боби 1 – «Заминаҳои пайдоиш ва ташаккули нуфузи омӯзгор ҳамчун мафҳуми иҷтимоӣ-педагогӣ» муаллифи диссертатсия ба масъалаҳои зер таваҷҷӯҳ намудааст: заминаҳои таърихӣ ва иҷтимоӣ пайдоиши нуфузи омӯзгор муайян карда шуда, дар он ҷиҳат нуфузи омӯзгор ташаккул ёфтааст, ҷиҳат омилҳо ба он таъсир расонидаанд ва ҷиҳат он дар тӯли таърих тағйир ёфтааст, мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Дар ин замина таҳлили муқоисавии нақши омӯзгор дар фарҳангҳо ва давраҳои гуногун гузаронида шудааст; Таҳлили таъсири муҳити иҷтимоӣ ба нуфузи омӯзгор гузаронида шудааст, ки ин ҷо таъсири сиёсат, иқтисод, фарҳанг ва дигар ҷанбаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ ба мавқеъ ва нуфузи омӯзгор дар ҷомеа баррасӣ карда шуда, муносибати ҷомеа ба омӯзгорон ва таъсири он ба нуфузи онҳо омӯхта шудааст; Муайян кардани ҷанбаҳои педагогии нуфузи омӯзгор.

Дар ин қисмат муаллиф муайян кардааст, ки нуфузи омӯзгор дар раванди таълим ва тарбия чӣ нақш мебозад, чӣ гуна он ба муносибати байни омӯзгор ва шогирд таъсир мерасонад ва чӣ гуна он ба натиҷаҳои таълимӣ таъсир мерасонад; Баррасии муносибати нуфузи омӯзгор бо мафҳумҳои дигари иҷтимоӣ-педагогӣ. Робитаи нуфузи омӯзгор бо мафҳумҳои монанди лидер, эътимод, эҳтиром ва ғайра муайян карда шуда, фарқият ва умумияти ин мафҳумҳо нишон дода шудааст. Инчунин, муаллиф таносуби мафҳумҳои наздик, аз қабили «эътибор», «обру», «маҳорат» ва «салоҳият»-ро дар робита ба нуфузи омӯзгор таҳлил намудааст.

Дар зербоби дуюми боби 1 – «Моҳият, мазмун, сохтори нуфуз ва инъикоси он дар адабиёти педагогӣ-психологӣ» муаллиф таърифи дақиқи нуфузи омӯзгорро пешниҳод намуда, моҳият ва мазмуни онро кушодааст. Сохтори нуфузи омӯзгор муайян карда шудааст, ки аз ҷузъҳои шахсӣ, касбӣ, ахлоқӣ ва иҷтимоӣ иборат аст. Дар ин замина муаллиф таҳлили муфасссали адабиёти педагогӣ ва психологӣ оид ба нуфузи омӯзгор, муқоисаи нуқтаи назарҳои гуногун ва муайян кардани ҷанбаҳои баҳсталабро ба роҳ мондааст. Муаллиф нишон додааст, ки чӣ гуна нуфузи омӯзгор ба муносибатҳои байни омӯзгор ва хонандагон, инчунин ба фаъолияти таълимӣ таъсир мерасонад.

Дар идомаи ин зербоб муаллиф масъалаҳои зеринро мавриди баррасӣ қарор додааст: Нақши нуфузи омӯзгор дар ташаккули шахсияти хонандагон – муаллиф чӣ гуна нуфузи омӯзгор ба арзишҳо, эътиқодҳо ва рафтори хонандагон таъсир мерасонад, баррасӣ карда, нақши нуфузи омӯзгорро дар рушди худшиносӣ, эътимод ба худ ва масъулиятшиносии хонандагон таҳлил кардааст. Муаллиф усулҳо ва стратегияҳои гуногунро, ки омӯзгорон метавонанд барои баланд бардоштани нуфузи худ истифода баранд, пешниҳод кардааст, аз қабили: рушди малакаҳои муоширати муассир ва ҳамдардӣ; намунаи ибрат будан дар рафтор ва ахлоқ; эҷоди муҳити мусоиди таълимӣ; истифодаи усулҳои таълими фаъол ва ҳавасмандкунанда; арзёбии одилона ва конструктивӣ; ҳамкорӣ бо волидайн ва ҷомеа. Инчунин, муаллиф омилҳои таъсиррасон ба нуфузи омӯзгорро муайян кардааст, аз қабили: таҷрибаи корӣ, дараҷаи илмӣ, шахсият, муносибат бо ҳамкорон ва волидайн, инчунин сиёсати мактаб ва ҷомеа.

Зербоби сеюми боби 1 – «Эҷоди принцип ва меъёрҳои ташаккули нуфузи омӯзгор», дар асоси таҳлили назариявӣ, принципҳои асосии ташаккули нуфузи омӯзгор пешниҳод гаштааст. Ин принципҳои

инсонгарой, касбият, ахлоқ ва муносибати инфиродиро дар бар мегирад. Муаллиф меъёрҳои ташаккули нуфузи омӯзгорро муайян кардааст, ки барои арзёбии сатҳи нуфузи омӯзгор истифода мешаванд. Ин меъёрҳои баҳодихии дониш, малакаҳо, муносибатҳо ва рафтори омӯзгорро дар бар мегирад. Муаллиф роҳҳои татбиқи ин принципҳо ва меъёрҳо дар амалияи таълимӣ пешниҳод кардааст. Вай ба аҳамияти эҷоди муҳити мусоид барои рушди касбии омӯзгорон ва таъсири он ба раванди таълим ва тарбият таъкид мекунад. Дар ин зербоб, муаллиф инчунин ба нақши омӯзгор ҳамчун модел ва роҳнамо дар ҷомеа ишора мекунад, ки бояд бо хислатҳои инсонгарой ва ахлоқӣ ороиш ёфта бошад. Вай ба омӯзгорон тавсия медиҳад, ки бо истифода аз принципҳои касбият ва муносибатҳои инфиродӣ, муносибатҳои самарабахш бо донишомӯзон ва ҳамкорон барқарор намоянд. Меъёрҳои ташаккули нуфузи омӯзгор, ки муаллиф пешниҳод мекунад, на танҳо барои арзёбии ҳолати кунунии омӯзгорон, балки барои шинасоии имкониятҳои рушди минбаъда низ муҳим мебошанд. Ин ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки бо истифода аз методҳои гуногуни баҳодихӣ, ба монанди фикру мулоҳизаи хонандагон, арзёбии ҳамкорон ва таҳлили натиҷаҳои таълим, сатҳи нуфузи худро муайян кунанд ва онро такмил диҳанд. Илова бар ин, муаллиф ба омӯзгорон роҳҳои татбиқи ин принципҳо ва меъёрҳо дар амал пешниҳод мекунад, ки метавонанд ба онҳо барои дар муҳити таълимӣ пайдо кардани нуфузи баланд ва эътибори мусбат кӯмак расонанд.

Боби дуюми таҳқиқоти диссертатсионӣ «Таҳқиқоти таҷрибавӣ-озмоишии омил ва шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муносири муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» ном дорад, ки дар он, пеш аз ҳама ба таъриф ва аҳамияти нуфузи омӯзгор дар раванди таълим ва тарбияи шогирдон диққат дода шудааст. Сипас, омилҳои гуногуни педагогӣ, иҷтимоӣ ва психологӣ таъсиррасон ба нуфузи омӯзгорон, аз ҷумла муносибати омӯзгорон бо шогирдон, ҳамкориҳои онҳо бо волидайн ва ҳамкасбон, инчунин муҳити таълимӣ ва шароити кори муассиса таҳлил шудаанд. Инчунин, таҷрибаи муассисаҳои пешрафта ва намунаҳои беҳтарини ин соҳа барои муайян кардани он ки чӣ гуна метавон нуфузи омӯзгоронро дар муҳити муосир беҳтар кард, баррасӣ карда шудааст. Дар охири боб, натиҷаҳои таҳқиқот ва пешниҳодҳои амалии барои такмили нуфузи омӯзгорон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ пешниҳод мешаванд. Ин боб на танҳо барои омӯзгорон, балки барои роҳбарони муассисаҳои таълимӣ ва мутахассисони соҳаи таълим низ аҳамияти калон дорад, зеро он дар

таҳияи стратегияи самараноки рушди касбии омӯзгорон ва беҳтар кардани муҳити таълимӣ кӯмак мерасонад.

Зербоби якуми боби 2 – «Чанбаҳои асосии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосири муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» хусусиятҳои муҳити муосири мактабро, ки ба ташаккули нуфузи омӯзгор таъсир мерасонанд, муайян кардааст. Муаллиф нишон додааст, ки чӣ гуна ин чанбаҳо ба муносибатҳои байни омӯзгор ва хонандагон, инчунин ба раванди таълим таъсир мерасонанд. Муҳим он аст, ки муаллиф мушкилоти асосии ташаккули нуфузи омӯзгорро дар муҳити муосир муайян намудааст. Вай ба омилҳои гуногун, аз қабili муносибати омӯзгорон бо хонандагон, муҳити иҷтимоӣ ва фарҳангии мактаб, ва инчунин таъсири технологияҳои муосир ба раванди таълим диққат медиҳад. Ин омилҳо метавонанд ҳамчун монеа ё кӯмакрасон дар ташаккули нуфузи омӯзгор амал кунанд. Муаллиф инчунин ба нақши муносибатҳои байни омӯзгор ва хонандагон диққат медиҳад, ки ин муносибатҳо метавонанд таъсири амиқе ба раванди таълим ва ташаккули шахсиятҳои хонандагон дошта бошанд. Ӯ ба он ишора мекунад, ки омӯзгорон бояд қобилияти эҷод кардани муҳити мусоиди таълимиро дошта бошанд, ки дар он хонандагон худро озод ва бо боварӣ ҳис кунанд. Илова бар ин, муаллиф ба масъалаи рушди касбии омӯзгорон ва аҳамияти такмили дониши онҳо дар муҳити муосир таъкид мекунад. Вай бар ин назар аст, ки омӯзгорон бояд доимо ба наwgониҳои педагогӣ ва технологӣ ҷавобгӯ бошанд, то ки нуфузи худро дар байни хонандагон ва ҳамкорон нигоҳ доранд. Дар маҷмӯъ, ин зербоб ба таҳлили амиқи чанбаҳои гуногуни муҳити мактабӣ ва таъсири онҳо ба ташаккули нуфузи омӯзгор мепардозад, ки барои фаҳмидани равандҳои муосири таълим ва тарбияи хонандагон муҳим мебошад.

Дар зербоби 2-и боби дуюми диссертатсия – «Омил ва шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ», муаллиф дар асоси таҳлили назариявӣ ва озмоишӣ омилҳои асосии педагогии ташаккули нуфузи омӯзгорро муайян кардааст, ки ба онҳо: салоҳияти касбӣ, малакаҳои муошират, муносибати эҷодкорона ба кор, қобилияти идоракунии синф ва ғайраро мансуб донистааст. Муаллиф шароитҳои педагогии мусоидро барои ташаккули нуфузи омӯзгор муайян кардааст, ки ба ин фазои мусоиди психологӣ дар мактаб, дастгирии маъмурият, ҳамкориҳои байни омӯзгорон ва ғайраро дар бар гирифтааст. Довталаб роҳҳои беҳтар кардани омилҳо ва шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгорро пешниҳод кардааст. Муаллиф,

инчунин натиҷаҳои таҳлил ва таҷрибаҳои омӯзиширо дар заминаи ташаккули нуфузи омӯзгор таҳлил намуда, барои амалӣ гардидани ин омилҳо ва шароитҳо якчанд тавсияҳо пешниҳод кардааст, ки ин пешниҳодҳо метавонанд заминаи эътимоднокро барои беҳбуд бахшидан ба нақш ва нуфузи омӯзгор дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ фароҳам оваранд.

Дар зербоби сеюми боби 2 – «Таҳқиқоти таҷрибавӣ-озмоишӣ омил ва шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор ва арзёбии натиҷаҳои он» муаллиф методологияи таҳқиқоти таҷрибавии худро муфассал баён кардааст, аз ҷумла интихоби усулҳо, иштирокчиёни озмоиш, воситаҳо ва тартиби гузаронидани озмоиш. Муаллиф натиҷаҳои таҳқиқоти таҷрибавии худро пешниҳод намуда, таҳлили муфассали маълумот ва тафсири онҳоро анҷом додааст. Муаллиф самаранокии омилҳо ва шароитҳои педагогiero, ки барои ташаккули нуфузи омӯзгор истифода шудаанд, арзёбӣ кардааст. Дар охири зербоб, муаллиф хулосаҳои худро дар бораи натиҷаҳои таҳқиқот баён карда, пешниҳодҳо оид ба такмил додани раванди ташаккули нуфузи омӯзгор дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ пешниҳод намудааст.

Арзиши амалии таҳқиқот дар таҳияи тавсияҳои илмӣ-методӣ ифода меёбад, ки ба маъмурият ва омӯзгорон имконияти ҳалли масъалаҳои муҳимро фароҳам меоранд. Тавсияҳои пешниҳодшуда барои ташаккули нуфузу эътибори омӯзгорон ва худташаққулдиҳии онҳо дар шароити муосири таълимӣ мусоидат менамоянд. Таҳқиқоти иҷрошуда равишҳои муфассали технология, хулоса ва тавсияҳоро барои баланд бардоштани мақоми омӯзгор, ташаккули самараноки нуфузи онҳо ва инчунин рушди касбӣ тавассути худжавасмандсозӣ ва худташаккулкунӣ фароҳам овардааст. Натиҷаҳои таҳқиқотро дар фаъолияти маъмурӣ, дар такмили ихтисоси омӯзгорон ва ҳам дар коркарди методологияи муосир метавон ба таври васеъ истифода намуд.

Дар фарҷом, бояд қайд кунем, ки диссертатсияи Гулзода Рамазон Боймаҳмад як кори илмӣ мукаммал буда, ба ҳалли масъалаи муҳими педагогӣ – ташаккули нуфузи омӯзгор дар шароити муосир равона гардидааст. Таҳқиқоти мазкур дорои аҳамияти илмӣ ва амалии назаррас буда, барои рушди минбаъдаи назария ва амалияи педагогика мусоидат хоҳад кард.

Мутобиқати тахассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ. Тахассуси илмӣ довталаби дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ Гулзода Рамазон Боймаҳмад ба дараҷаи илмӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 –

Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мутобиқат мекунад.

Эродҳо ба кори диссертатсионӣ. Дар баробари дастовардҳои муҳимми зикршуда, диссертатсия ва автореферати он аз камбудиву норасоӣҳо низ ҳолӣ нест, ки зикри онҳо барои такмили минбаъдаи таҳқиқоти диссертатсионӣ муфид хоҳад буд, аз ҷумла:

1. Муаллиф метавонад самтҳои таҳқиқоти минбаъда оид ба нуфузи омӯзгорро пешниҳод намояд, то фаҳмиш дар бораи ин мафҳумро амиқтар карда шаванд ва роҳҳои муассиртари баланд бардоштани нуфузи омӯзгорро муайян кунанд;

2. Муаллиф ҳангоми таҳияи ҷадвалу диаграммаҳо ченакҳое, ки бо воситаи онҳо дараҷаҳои таҳлилро фаҳмидан мумкин аст, нагузоштааст. Масалан, бояд дар ҷадвал ё диаграммаҳо чунин ченакҳо ба монанди фоиз, шумораи хонандагон бо фоиз ва монанди инҳо гузошта шаванд. Гузоштани ин ченакҳо дарки ҷадвал ва диаграммаҳоро осон мекунад;

3. Муаллифи диссертатсия метавонист дар асоси натиҷаҳои таҳқиқоти худ бо муқоисаи таҷрибаҳои ташаккули нуфузи омӯзгор дар муассисаҳои гуногуни таълимӣ, аз ҷумла дар муҳити дигар минтақаҳои Тоҷикистон, кишварҳои дигар ё заминаҳои алтернативӣ таваҷҷӯҳ карда, моҳият ва сатҳу сифати кори худро ғанитар гардонад;

4. Дар матни диссертатсия ва автореферат баъзе ғалатҳои имлоӣ ва техникӣ вуҷуд доранд, ки онҳо бояд ислоҳ карда шаванд.

Хулосаи ҷамъбасти оид ба сазовор доништан ё надоништани довталаб ба дараҷаи илмӣ: Диссертатсияи Гулзода Рамазон Боймаҳмад дар мавзӯи «Шароитҳои педагогии ташаккули нуфузи омӯзгор дар муҳити муосири муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01. – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот ба талаботи Низомномаи Шурои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаи илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯйи ихтисос, номзоди илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ чопшуда доир ба мавзӯи диссертатсия ҷавобгӯ буда, муаллифи он Гулзода Рамазон Боймаҳмад сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

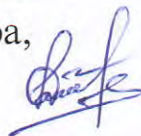
Тақриз аз тарафи эксперт, номзади илмҳои педагогӣ, иҷрокунандаи вазифаи дотсент дар Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Данғара” Наботов Ю.Ш. мураттаб шудааст.

Тақризи муассисаи пешбар дар ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи педагогика ва психологияи Донишгоҳи давлатии Данғара, ки 19.04.2025 доир шуда, дар он доктарабӣ дараҷаи илмӣ Гулзода Рамазон Боймаҳмад иштирок ва бо маъруза баромад намуд, баррасӣ ва тасдиқ шудааст.

Дар ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи педагогика ва психология 14 нафар нафар устодону омӯзгорони донишгоҳ иштирок намуданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” - 14 нафар, “бетараф” - нест, “муқобил” - нест (қарори ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи педагогика ва психология аз 19.04.2025, №9).

Раиси ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявӣ, мудири кафедраи педагогика ва психология Донишгоҳи давлатии Данғара, номзади илмҳои педагогӣ, и.в. дотсент



Ғафурова Д.Ҷ.

Эксперти таҳқиқоти диссертатсионӣ, иҷрокунандаи вазифаи дотсент дар Донишгоҳи давлатии Данғара, номзади илмҳои педагогӣ



Наботов Ю.Ш.

Котиби ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявӣ, номзади илмҳои педагогӣ, муаллими калони кафедраи педагогика ва психология



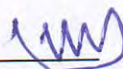
Садирова Ҷ.Ш.

Маълумот барои тамос: 735320, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Хатлон, ноҳияи Данғара, кӯчаи Маркази 25; Тел: +992 833122-28-06, +992 934337676; E-mail: dddangara2013@mail.ru, Dilorom.gafurova.76@mail.ru; www.dsu.tj

19-уми апрели соли 2025

“Имзои Ғафурова Д.Ҷ., Наботов Ю.Ш. ва Садирова Ҷ.Ш. - ро тасдиқ мекунам”

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси МДТ –и “Донишгоҳи давлатии Данғара”

Тоирзода С.Т.